

מתאים להתקדמות ממושכת שלא ברכיבה מול ביצורים חזקים. לא רבים הם הרוכבים שתהא להם ההחלטיות לבצע עד הסוף התקפות כגון אלו, או שיהא להם הכשרון לעשות זאת בלא לסבול תוצאות קשות ביותר. כריגדת קורפוס הגמלים הראתה את ערכה בקרבות אלו. אם כי היא היתה ניידת (מובילית) פחות מבריגדות הסוסים הקלות, הרי לשם התקפה שלא ברכיבה יכלה להפרס לגוף עמוק יותר ואיתן יותר, כיון שהיה בידה להמציא מ־1600 עד 1700 רובים בערך לקו היריה. שאלת המים בשביל הבהמות של הכוח הטילה הגבלה חמורה נוספת על פעולות אלו. וגם כאן היה יתרון לקורפוס הגמלים. אחד ה"לקחים" של קרבות אלה הוא בלי ספק זה. שגייסות־רכובים * מצריכים אחוז נוסף של ארטילריה כפיצוי לחוסר כוח הרובים שלהם, וכי לפחות חלק מארטילריה זו צריך שיהא מוזין בתותח או הוביצר, היורה פגז כבד מזה הרגיל בן 13 או 18 הפונטים. התובלה המכנית יכולה לאפשר שימוש בסוגים כבדים של תותחים, ללא הפסד ניידות, באם השטח מתאים לכך. אולם ספק הוא אם טנקים, או איוה אמצעי "סחיבה" מיכני אחר, מהמתוכנים עכשיו, יכולים לפעול זמן ממושך בקרקע החול התחוח, שעליה נערכו קרבות אלה.

פלגות תורכיות אלה ניגפו בשעה שלא שימשו לשום מטרה איסטרטגית או טקטית חשובה. קרס פון קרֶנְשְׁטֵין ** תבע והפציר שיסלקו אותן, אלא שלא השגיחו בדבריו. כנראה מטעמים פוליטיים. אם כך הוא, הרי שילמו התורכים ביוקר בעד הנסיון להחזיק מעמד עוד זמן מה בטריטוריה מצרית. קרב רפה פינה לחלוטין את אדמת מצרים מהתורכים. הפעולות שלאחר כך, — הרי גורמיהן היו שונים מאלה שלהגנת מצרים.

מתוך האגרת השלישית למיניסטריון המלחמה הבריטי

מאת סיר ארְצִי־בֵלְד מְרִי

האגרת דלהלן נשלחה עיי סיר א. מררי, מהמטה הראשי של «צבא המשלוח המצרי» ב־1 למרץ 1917, למיניסטריון המלחמה הבריטי. האגרות הופיעו בצורת ספר: «Despatches», ב־1920.

ב־23 באוקטובר העברתי את המטה הראשי שלי מיסמעיליה לקהיר, כדי להמצא במגע אמיץ יותר עם השלטונות האזרחיים. בו בזמן הוקם ביסמעיליה המטה הראשי החדש של הגיס המזרחי בפיקודו של לויט. גנרל סיר צ'רלס דוֹבֵל. ב־7 בדצמבר 1916 קיבל עליו הליוט־גנרל סיר פיליפ צ'טווד את הפיקוד על קולונת־המדבר ** , וזמן־מה אחרי זה המטה הראשי שלו עבר מביר אל עבד אל מאואר. ב־10 לחודש נמצאה מטילת־הברזל במרחק של עשרים מיל מאֶל־עריש, והגיע הזמן ליהנות מפרי העבודה הקשה שארכה קרוב לשנה. למן חודש ינואר התקדם הצבא בהדרגה דרך מדבר סיני, כשהוא נלחם בשעת הצורך, מתקין ובונה בלי־הרף בחול הכבד ובשמש הלוהטת. ודאי, שהלחץ על האויב בשאר מערכות החזית, ונצחוננו ליד רֶזְמֵי, היו גורמים מסייעים להתקדמות זו, אולם הגורם העיקרי היתה עבודה נמרצת ובלתי־פוסקת, אשר בלעדיה לא היה כל חופש לפעולה, וכל נצחון טקטי היה נטול־ערך.

* Mounted Troops. — המערכת. ** ראש המשלוח הצבאי הגרמנית בצבא התורכי באֶי — המערכת. *** בשם «קולונת המדבר» כונתה קבוצת הגיסות, שנוצרה להתקפה על העמדות התורכיות במדבר סיני המזרחי. הרכבה של הקולונה מתואר בהמשך האגרת. — המערכת.

כדי להשתלט על חצי האי הזה, שהוא הגבול האמיתי של מצרים, נסולו כבישים ומסילות-ברזל במאות מילין, הועברו צינורות-מים למרחק, הותקנו מסגרות כדי אספקת 1,500,000 גלונים-מים ליום, ונבנו בריכות, שבית-קיבולן הכללי הגיע ל-3,500,000 גלונים, ו-900,000 טונות של אבנים הובאו ממחצבות רחוקות*. קנטרה, שהיתה כבר קטן ליד התעלה, נהפכה לנקודה חשובה של מסילת-הברזל ושל אספקת-המים, עם מעגנים ומנופים ומעבֵרָה המשמשת את הרכבת, ובמדבר, שהיה עד אז ריק מישוב אדם, הלכו ונראו אותות-התקדמותנו, בצורה של עמדות חזקות מוקפות חפירות טובות ומוגנות על ידי תיל דוקרני באורך של מאות מילין; של מחנות קבועים, ששם יכול הצבא למצוא מקלט בצריפים נוחים; של גיגיות ובריכות בנויות מלט; של תחנות-רכבת ומסילות-עזר; של אוירודרזמים ותחנות-איתות ומתקני-אלחוט. בכוח זה הוכנע המדבר ונעשה למקום-ישוב, וקיימת-חבורה מתאימים נקבעו בין הצבאות המתקדמים ובין הבסיס ההולך ומתרחק. יתר על כן: לא רק צבא בריטי עבד בלי-הרף כל הקיץ והסתיו, אלא שגם הגוף המאורגן של עבודת-הילידים הלך וגדל, עד ש-גודר-העבודה המצרי, עם מטהו המיוחד, עם מחנותיו הקבועים, ותחנות הגיוס שלו, הגיע למספר של 40,000 איש, בקירוב. הצורך לצרף את מעשה ההגנה והכלכלה יחד, ובתוך זה גם את מפעל-הבריאות החשוב - (המון רב של פועלים, בריטיים וילידים) - תוך כדי התקדמות מתמדת זו של מסילת-הברזל, של הכבישים וצינורות-המים, הטביע חותם חמור ביותר על כל המאמצים והאמצעים. אולם בעית ההזנה של הפועלים, ללא החלשת העבודה, נפתרה בעזרת הרצון הטוב והמרץ של כל הנוגעים-בדבר, וההתקדמות המתמדת של הצינורות והמסילות לא פסקה אלא בתקופת הפעולות הצבאיות האקטיביות באוגוסט, וכן במקרה אחד או שנים כשנתאחרו החמרים הבאים בדרך הים.

הארגון לא פיגר מאחרי הבניה. ציוד היחידות הלוחמות בהובלת-גמלים, שהגיע לדרגת ההשלמה הראשונה בתקופת הקרב ליד רומני, שוכלל במחצית דצמבר. שלושת הדיביזיות של קולונל-המדבר צוידו בשלושת אלפים גמלים כל אחת, ועמם מספר מתאים של גמלים-ילידים. אלה סיפקו בשלימות את תובלת הקו-הראשון, שעובדה לכל פרטיה, לכל אחת מן היחידות. מספר רב של גמלים נוספים סופקו למשמר-הלחי של האספקה והמים, שהובלו מקצה המסילה-הנכנית אל החזית. הסעת הארטילריה הוקלה על ידי התאמת פסי-אופנים (Ped-rails), וכל עודף הסוסים - שהשקאתם גרמה טורח רציני - הוצאו משימוש. הכוח הלוחם היה עכשיו קל-תנועה לגמרי, והצבא למד להתגבר על הבעיות המיוחדות של מלחמה במדבר.

אולם שום סידור לא יכול היה להתגבר בשלימות על הקושי העיקרי שעמד לפני כולנו במשך השנה: להמציא מים במידה מספקת לצבא. אכן, בתקופה אחרונה זו גבר הקושי הזה בגלל ההתקדמות המהירה של הצבא ומסילת-הברזל, בעוד שהספקת-המים לא יכלה להתקדם באותה המהירות. ולא עוד, אלא שצבאותי יצאו את גבול פרשת-המים של קוטייה והגיעו לחבל-ארץ שכמעט כל מים מקומיים לא היו שם במציאות. מרומני עד ביר-אל-עבד היו המים המקומיים, המלוחים במקצת על הרוב, ניתנים לשתייה לסוסים ולפרדים ולגמלים, וכן נמצאו, שבאמצעי-הזירות מוקדמים לא השפיעו המים לרעה על צבאותינו - במשך זמן מוגבל על-כילפנים.

* המספרים לסוף חודש סברואר 1917 הם: 388 מילין מסילות-ברזל, 208 מילין כבישי-אבנים, 86 מילין של דרך סלולה זרזרים ורשת, 300 מילין של צינורות-מים; נחצבו 960,000 טונות של אבנים.

ממורה לכיראל-עבד שונה המצב לגמרי. מים נמצאים שם רק במקומות מעטים ורחוקים זה מזה. בערך. במידה שישינם. הרי הם מלוחים ביותר בשביל שימוש בני-אדם, ומקורות-המים ממורה לקו-המים הם כלי-כך רחוקים זה מזה ויכולת-סיפוקם היא דלה כלי-כך, שיש קושי גדול - ולעתים גם אין כל אפשרות - להשקות בהם מספר רב של בהמות. עובדה אחרונה זו צימצמה במידה רבה את השימוש בצבא-פרשים. במשך המחצית הראשונה של נובמבר לא סיפק עדיין קו הצינורות בן 12 האינטשים את מימיו אף לרזמני, ואת המים בשביל הצבא המתקדם נחוץ היה להוביל, משום-כך, במסילת-הברזל בקרונות-טנקים, ולאצור אותם בטנקים ארעיים במסילות-עזר שנבנו לשם כך. ב-14 בנובמבר הגיעה מסילת-הברזל עד קילומטר 109, ועכשיו הוטל עומס הגון על כוחותיה. - בגלל הצורך לשמור גם להבא על שיעור-הבניה, לספק חומר לבנית קו הצינורות בן 12 האינטשים, לספק צידה לצבא, ונוסף לכך להעביר בדרך ארוכה מים בכמויות גדולות. ב-17 בנובמבר באה, בכל זאת, הקלה כלשהיא בענין-המים, משהגיעו המים בקו-הצינור עד רזמני. על ידי כך נתקצרה דרך העברת-המים ברכבת ב-25 מילין. ושוב גדלה מצוקת-המים עם התקדמות מסילת-הברזל, עד שבראשון בדצמבר כבר סיפק קו-הצנור מים לכיראל-עבד, והמרחק להעברת-מים במסילה קוצר שוב. אולם בהמשך חודש דצמבר נעשתה שאלת-המים דוחקת יותר מבכל הזמנים, כי היא היתה עכשיו הגורם היחיד הקובע את היום בו אוכל להשתער על אל-עריש. כל ההכנות הטקטיות להתקפה נעשו, תוכנה העזרה מאת הצי, ונעשו סידורים להורדת המים ולהקמת מעגנים מיד כשהמקום ימצא ברשותי. אולם הקושי בהספקת-המים היה עצום, אף כשקצה המסילה הנבנית נמצא כבר במרחק של 15 מילין בעורף. האויב היה ערוך באופן שיכול היה לשמור על כל המים המצויים בקרבת-מקום לאל-עריש ומסעידה. בין עמדתו לעמדתנו, ומדרום לעמדתו אי-אפשר היה למצוא כל מים. גם החיפושים בנדיאל-עריש, מדרום לעיר, על ידי חבורות שנשלחו שמה בלילה, לא זכו להצלחה. האויב היה ערוך בעומק ששלט על כל המים שבשטח - והמרחק שבין קו-החלוקן שלו ולקר-ההגנה השלישי שלו היה כארבעה מילין. ועל כן, אם יעלה בידו לעמוד בפני פעולת הצבא שלנו במשך שני ימים, יהיה הכרח להעביר לפנים כמויות גדולות של מים על גבי גמלים, לצרכי האנשים והבהמות של הפלוגות המשתתפות בקרב. זה דרש לאצור מלאי-מים גדול בקצה-המסילה הנבנית, ולדאוג לסידורים מדוקדקים להעברת המים אל החזית ולחלוקתם.

גודל חיל-המצב התורכי באל-עריש היה ידוע לי בודאות קרובה לדיוק. הוא הכיל שני בטליונים של הרגימנט ה-80 מן הדייוויה התורכית השלישית - כ-1,600 חיל רגלי בסך-הכל - בעמדת-הפירות חזקה. בין ה-9 ל-14 בדצמבר הראו התורכים פעילות מוגברת, והאווירונים שלנו ומשמרות-הרוכבים הודיעו על הקמת ביצורים חדשים; כן הודיעו שמחנות האויב במדחקה ובאברא-אויג'ילה גדלו בכמותם. עקב האותות של תגבורת אפשרית לאויב, הוחשו ההכנות האחרונות בתוקף נמרץ ביותר. לו ירד גשם, אפשר היה להקדים את תנועת-הצבא, אולם הספקת המים בשביל הכוח הלוחם של שתי דיביויות חיל רגלי, של דיביויות-הפרשים האוסטרלית והניור-זילנדית ושל בריגדת חיל-הגמלים הקיסרותי, לא היתה מובטחת במידה מספקת עד ה-20 בדצמבר.

מהירות הכנותינו האחרונות באה על שכרה, אם גם לא מיד, על ידי פעולה מוצלחת. קדמנו לאויב בהכנותינו, אולם הוא עמד על הדבר, ולפי שידע כי התגבורת

שלו תאחר לבוא, מיהר והוציא את צבאותיו מקִפְעֵדָה ואל־עריש. ב־20 בדצמבר הודיע חיל־האוויר המלכותי על נסיגה זו, ודיביזיית הפרשים האוסטרלית והניו־זילנדית ובריגדת חיל־הגמלים הקיסרותי נצטוו בו בלילה לצאת לאל־עריש. דיביזיית־הרגלים ה־52 צריכה היתה לצאת לתמיכת צבא־הפרשים. אחרי מסע של 20 מילין שנערך בזריות בליל חסר־ירה, הקיפו הבריגדות הראשונה והשלישית של חיל־הפרשים הקל ובריגדת חיל־הגמלים הקיסרותי את עמדת האויב. משמרות חיל־הפרשים הקל הגיעו עם הנָחֶה־החמה לאל־עריש ומצאו אותה בלתי־תפוסה. ב־720 בבוקר היתה הבריגדה הראשונה של חיל־הפרשים ממזרח לאל־עריש, חיל־הגמלים הקיסרותי – בדרומה של העיר, הבריגדה השלישית של חיל־הפרשים הקל היתה ליד מִקְעֵידָה. והבריגדה הניו־זילנדית של הקלעים־הרוכבים היתה במקמי. מתוך כך הודיע מפקד קולונת המדבר כי אין צורך בשיתוף פעולה מצד הצי, כאשר האויב עזב לגמרי את עמדתו. מכיון שהמים שנמצאו לא היו מספיקים, נשלחה הדיביזייה ה־42 חזרה למאזאר. במשך היום הודיע חיל האוויר שלנו כי 1600 איש, בערך, מחיל האויב צועדים בשתי קולונות בסביבת מִדְהֶבָה וְאָבוֹ אֲנִיג'ילה. שִׁיךְ זֻנִיד וְרַפָּה היו פנויות, כנראה, מן האויב. מִגְ'הֶרָה נְעֻזָּבָה, והאויב נמצא, כנראה, בפרשת־יציאה מן המשמרות הסמוכים. בלילה אור ל־21 בדצמבר בוצע, אִפּוּא, על ידנו כיבוש אל־עריש, והאויב היה נסוג, או נסוג כבר, מעמדותיו שבמערב מקו צפוני ודרומי העובר במקום הזה. חוץ מאלה שבִּנְכָל ובחֶסְקָנָה. אולם חיל־האוויר הודיע, כי גם חיל־המצב של מקום אחרון זה נראה אף הוא כנסוג.

ב־22 בדצמבר נמצאה הדיביזייה ה־52 בקרבת אל־עריש ואל־ביטֶיה. מיד הוחל בפעולות של פינוי־מוקשים בחוף בהנהלת הקפיטן א. ה. ויליאמסון, ואילו פלוגת הגשרים האוסטרליים של הצי המלכותי נגשו להקים מעגן. במשך 48 שעות נוקה החוף ממוקשים, וב־24 בחודש התחילו אניות־הצידה מפורט־סעיד לפרק מחסני צידה וחמרי־אספקה. העברת אספקה הוחשה לאל־עריש גם בליות משמר־גמלים, כי היה בזה משום השיבות רבה ביותר לְצָכוֹר בבת אחת כמות מספקת, כדי לתת לחיל הרוכבים שלנו תחום־פעולה נוסף. חיל־האוויר שלנו היה פעיל ביותר במשך היום. התקפה מוצלחת נְעֻשְׂתָה על גשר מסילת־הברזל ליד תל־אל־שְׂרִיָה. מצפון לבאר־שבע; אל־עֻזָּ'ה ובאר־שבע הופצצו בהצלחה; ושני בטליונים של הצבא התורכי, שמציאותם נגלתה על ידי חיל־האוויר המלכותי ליד מִדְהֶבָה, במרחק של עשרים מילין, בקירוב, מדרום לאל־עריש, הותקפו בפצצות על ידי 13 אירונים שלנו ונגרמו להם אבידות רבות.

כדי לחזק את כיבוש אל־עריש, כונסה ב־22 בדצמבר קולונה באיזור הדרומי של התעלה, ליד ביר מִפְיוֹק, ובימים הבאים התקדמה דרך מִעְפָּר־מִיטֶלָה וליד מסילת־החג' עד לסוֹדֶר אל חיֶתָן, בעברה יותר מחצי הדרך לְכָלֵל. קולונה זו החריבה נקודת־משמר וחפירות שונות של האויב, אך מכיון שלא מצאה כל איש מן האויב, חזרה ב־25 בדצמבר למקימה.

מאחר שהאויב הצליח לפי שעה להשתמש מפנינו, היה חשוב ביותר להכות איזה גיס מגיסותיו, שידנו לא קצרה להשיגו. אני שערתי תמיד, כי במקרה שהאויב יחליט לעזוב את אל־עריש יעבור קו־הנסיגה שלו דרך מִדְהֶבָה וְאָבוֹ־אֲנִיג'ילה לְצָבֵר אל־עֻזָּ'ה. השערות אלו אושרו על־ידי הודעה של צבא־האוויר המלכותי, שמסרה על כוח של שני רגימנטים בקירוב, שנמצא במִדְהֶבָה. היה מקום להניח, שכוח זה מורכב מאותם 1600 סָלֵ רגלי, ששימשו כחיל־מצב באל־עריש, ושהוא

מכין עצמו להחזיק במִדְהָהּ, על מנת לעשותה עמדת חיל-המאסף. ניתנו פקודות, שצבא פרשים ישתער קדימה, בכל המהירות, על האויב. בהתאם לכך סוּרר על ידי הגנרל סיר צ'רלס דוֹפֵל, שדיביוזית הפרשים האוסטרלית והניוזילנדית, מחוץ לבריגדה השניה של חיל-הפרשים הקל, יחד עם בריגדה של חיל-הגמלים הקיסרותי יצאו בלילה, אור ל-23 לחודש, לעבר מִדְהָהּ ואַבְרֵאִיגִילָה. מיור-גנרל צ'וֹל היה מפקד הקולונה.

הקולונה-המעופפת* הזו יצאה ב-1245⁴⁵ אור ל-23 בדצמבר ונעצרה ב-450 בבוקר בשדה פתוח, במרחק של ארבעה מילין, בערך, ממדהבה, ומכאן אפשר היה לראות היטב את אורות המחנה של האויב. הגנרל צ'וֹל עם המטה שלו ועם חֲבֵר המפקדים שלרשותו ערכו מיד סיור של עמדת האויב, וזמן-מה אחרי שמונה בבוקר, משנתקבלו ההודעות הראשונות על ידי אוירון, הוחל בהתקפה. האויב ערך את צבאו משני עברי ודי אל-עריש, וקבע לו עמדות חזקות מאד, בעיגול גס בקוטר של 3000 עד 3500 ירד. חמשה ביצורים סגורים, ערוכים במקום נוח ביותר, שימשו כמחסומי-הגנה עיקריים, ובין הביצורים האלה היתה רשת של הפירות בנויות יפה ומסותרות, וקני-קלעים. תכנית ההתקפה של הגנרל צ'וֹל כך היתה:

על הבריגדה הניוזילנדית של הקלעים-הרוכבים והבריגדה השלישית של חיל-הפרשים הקל, שתיהן בפיקודו של הגנרל-בריגדיר א. וו. ס. צ'יטור, הוטל לפנות מזרחה למדהבה ולנוע מהר, כדי להתקיף את האויב באגפו הימני ובערפו. על הבריגדה של חיל-הגמלים הקיסרותי – לפנות ישר לעבר מדהבה כדי להתקיף את האויב מפנים, – כלומר מצד צפון-מערב, הבריגדה הראשונה של חיל-הפרשים הקל נשארה תחילה ברזרבה. בין 845 ל-930³⁰ התפתחה ההתקפה, ובשעה זו שלח הגנרל צ'יטור רגימנט של חיל-פרשים קל וחלק מאסדרון של מכוונות-יריה בתנועת-עקיפין רחבה מסביב לערפה של עמדת האויב, ופקד עליהם להגיע למקום מצד דרום. זמן-מה אחר-כך שולחו שני רגימנטים מן הבריגדה הניוזילנדית של חיל הקלעים-הרוכבים באותו כיוון, בערך, אך בקו-עקיפין מצומצם יותר, ופקודה ניתנה להם להגיע למדהבה מצד מזרח. בינתיים הוסיפה הבריגדה של חיל-הגמלים הקיסרותי להתקדם, אם גם באטיות כלשהי.

ב-10 בבוקר ציינו הודעות חיל-האוויר, כי יש לשער שהאויב ינסה להשתמש. מיד פקד הגנרל צ'וֹל על הבריגדה הראשונה של חיל-הפרשים הקל, מחוץ לרגימנט אחד שנשאר בִּרְזֵרְבָה, להשתער על האויב מצד צפון-מערב. הבריגדה יצאה קדימה בצֶדֶת-מירון, ואחר-כך, משבאה תחת אש-שֶׁרְפָנִילִים, עברה לדהרה. האויב פתח באש-רובים כבדה ובאש מכוונות-יריה, ואז פנתה הבריגדה לימינה ומצאה מחסה בודי. שם ירדה מעל הסוסים והתחילה להתקיף את עמדת האויב משמאלו. בין שתי-עשרה ל-130³⁰ אח"צ היתה עמדת-האויב מוקפת למעשה, אולם במשך זמן קצר נמצא, שקשי ההתקדמות הולך הלוך וגדול. פעולת הסוללות של ארטילריית הפרשים שלנו הופרעה מאד בגלל חיון-השרב* והקושי להרחיק בתצפיות, בהיות הקרקע מסביב לעמדת האויב שטוח ופתוח לגמרי ומשולל כל מחסה לצופים. תותחי בֶּטְרִיֶת-הגמלים של הונג-קונג וסינגפור פעלו בתחום של פחות מ-2000 ירדים. בינתיים נתקבלו הודעות מאת טורמית*השדה של המהנדסים-הרוכבים

* חיון-תצפיות, מִיֵּבִי = Mirage.

** טורמית = אסקרון-פרשים.

שאין למצוא כל מים בסביבה. היה, איפוא, מקום לשער, שאם מדהבה לא תכבש במשך היום יהיה צבאנו אנוס לסגת אחור, באשר הסוסים לא הושקו למן 22 לחודש בערב, והמים הקרובים ביותר, מחוץ לאשר בעמדת האויב, היו באל-עריש. הגנרל צ'וול הודיע על המצב למטה, קולונת-המדבר, וקבל פקודות לקיים את ההתקפה, ויהי מה.

אולם עוד לפני שהגיעה ידיעה זו התחיל המצב להשתפר. הבריגדה הראשונה של חיל-הפרשים הקל, שלחצה על אגף-שמאלו של האויב, כבשה הפירה ממערב לודי ולקחה כמאה שבויים. שני רגימנטים של הבריגדה השלישית לחיל-הפרשים הקל, שהגיעו מצד צפון-מזרח, נמצאו ב-2 אחה"צ במרחק של כמאתים ירד מן המערכה, מתוך מצע אמיץ עם הבריגדה של חיל-הגמלים הקיסרותי, שהתקדמה מצד צפון-מערב. מקץ רבע שעה התחיל הרגימנט הנשאר של בריגדה זו ללחוץ בכבדות על האויב מצד דרום. סמוך לשלוש שעות אחה"צ היתה הבריגדה הניוזילנדית של הקלעים הרוכבים במרחק של 600 ירד מחפירות האויב ממזרח.

משעה זו ואילך הלך וגבר הלחץ על האויב מכל הרוחות. לפני 3³⁰ אחה"צ התקיפו הבריגדה הראשונה של חיל הפרשים הקל והבריגדה של חיל-הגמלים הקיסרותי את הקו השני של חפירות-האויב, וב-4 אחה"צ השתלטה הבריגדה הראשונה על אחד הַרְדוּסִים הראשיים, ולקחה 130 שבויים. והמפקד התורכי בתוכם. מיד אחרי זה השתער חלק מן הרגימנט העשירי של חיל-הפרשים הקל מצד דרום, רכוב ובכידונים נטויים, וסמוך ל-4³⁰ אחה"צ כבר פסקה כל התנגדות מאורגנת, והאויב היה נכנע בכל מקום.

בסך-הכל נלקחו בפעולה זו 1282 שבויים, ובתוכם כחמישים פצועים. מספר רב של אנשי האויב נקברו על ידי צבאותינו במקום המערכה. נתפסו ארבעה תותחי-הרים, מכונת-יירה אחת, 1052 רובים, ולמעלה מ-200 רובים הושמדו בקרב. האבידות שלנו, הרוגים ופצועים, היו 12 קצינים ו-134 משאר הדרגות. היתה אפשרות לתת את כל הטיפול הדרוש לפצועינו לפני השלחם חזרה לאל-עריש, כי במדהבה היה לאויב בית-חולים קבוע ומצויד היטב, ולשם נלקחו הפצועים מיד, כתום פעולת הקרב.

במשך הלילה, אור ל-24 בדצמבר שב הצבא חזרה לאל-עריש.

ב-27 בדצמבר הודיע חיל-האוויר המלכותי, שהאויב מכין עמדה מבוצרת באַל-מַרְוֶןֶסִין, בקרבת רפה. ביום המחרת נמשכה מלאכת-הביצור בעמדה זו, והיא נתפסה על ידי גיס תורכי קרוב בכמותו לשני בטליונים, ועמם תותחי-הרים. לפי שמשילת-הברזל שלנו הגיעה רק עד אל-עריש, וטרם נעשו בתחנה זו עבודות-הרחבה וקווי-עזר, לא מצאתי ברגע זה אפשרות, בגלל הקשיים באספקה, להשתער ולכבוש את רפה כיבוש של קיימא. אולם, מכיון שהאויב הוסיב חיל-מצב לא-גדול בתחום-מגעם של חילות-הפרשים שלי, החלטתי לחזור ככל האפשר על הפעולה המוצלחת של מדהבה - להקיף ולכבוש גם את העמדה של מַרְוֶןֶסִין. ב-7 בינואר הודעתי על החלטה זו לגנרל דובל, הלה מסר את הפעולה ללוויט, גנרל סיר פיליפ צ'טווד, המפקד על קולונת-המדבר. צ'טווד יצא מאל-עריש בערב, אור ל-9 בינואר ועמו גיס שכלל את דיביזיית הפרשים האוסטרלית והניוזילנדית (פחות בריגדה אחת), את הבריגדה החמישית של הפרשים, ואת בריגדת חיל-הגמלים הקיסרותי, בצירוף הבטריה של הונג-קונג וסינגפור.

ההתקדמות היתה נמרצת ומהירה כל-כך, שהאויב הופתע לגמרי, ובשחר יום התשיעי לינואר היתה עמדתו מוקפת כמעט לחלוטין, אף בטרם נודע לו על מציאותו של איזה כוח גדול בקרבתו. אכן היתה זו אחת העמדות שיש בהן להטיל אימה. היא הכילה שלוש שורות ביצורים, המחוברות זו עם זו על ידי הפירות: שורה אחת כלפי מערב, שניה כלפי דרום-מערב ושלישית כלפי דרום ודרום-מזרח. ומעל לכל היתה מצודה מרכזית, או קְדוּט, במרחק של 2000 ירד, בערך. מדרום-מערב לרפה. נוסף לכך היתה הקרקע ממול לביצורים האלה פתוחה לגמרי ומשוללת כל מחסה, ובשכנותם הקרובה ביותר היתה משופעת כמעט.

התותחנים שלנו, שנמצאו במגע עם האוירונים, התחילו לכוון את פעולתם ב-7 בבוקר. ההתקפה העיקרית, שביצעה הוטל על המיור-גנרל סיר ה. ג. צ'וול, בעזרת דיביזיית-הפרשים האוסטרלית והניוזילנדית, נקבעה ל-10 בבוקר. הבריגדה הניוזילנדית של הקלעים-הרוכבים העמדה מימין והתקיפה ממזרח, והבריגדה הראשונה של חיל הפרשים משמאלם התקיפה ממזרח ומדרום-מזרח, בעוד שחיל-הגמלים הקיסרותי התקיף את הביצורים בחזיתם מצד דרום-מזרח. הבריגדה השלישית של חיל הפרשים הקל היתה ברזובה, ובריגדת-הרוכבים החמישית – ברזובה של הקולונל, ומן-מה אחרי עשר בבוקר נראו קבוצות תורכים, שניסו לעזוב את רפה בדרך חן-יוניס, והם נִשְׁבּוּ על ידי הבריגדה הניוזילנדית, שכבשה בדהרה את צריפי המשטרה ומשמר של מכות-יריה ולקחה בשבי ששה גרמנים (בתוכם קצין אחד). שני קצינים תורכים ועוד 163 שאר אנשי-צבא.

עוד לפני 11 בבוקר נכבשה רפה, ושני רגימנטים של הבריגדה השלישית מחיל הפרשים הקל התקדמו לקראת הביצורים, משמאל לבריגדה הראשונה של חיל-הפרשים הקל. הבריגדה הראשונה של חיל-הפרשים הקל נצטתה להחיש את התקפתה על הביצורים הפונים כלפי דרום-מערב, וקרוב לאותה שעה השתער החלק הנשאר של הבריגדה הניוזילנדית, יחד עם הרגימנט הראשון של חיל-הפרשים הקל, תפסו בדהרה שטח פתוח מדרום לתחנת-המשטרה, והסתדרו במרחק 300 ירד ממזרח לחפירת-האויב הקרובה ביותר. בריגדת-הפרשים החמישית נצטתה גם היא לעמוד מול הביצורים המערביים ולהתקיף יחד עם בריגדת חיל-הגמלים. תנועת ההקפה היתה עכשו שלמה למעשה, מחוץ לריוח בצד צפון-מערב בין הבריגדה הניוזילנדית לבין זו של פרשי-הצבא הטריטוריאלי Yeomanry*. ב-12 אחה"צ התקדמה הבטריה ב" של פלוגת הארטילריה הכבודה** כדי 1500 ירד בערך, על מנת לתמוך בהתקפה של בריגדת הפרשים החמישית. בשעה 1 אחה"צ היו צבאותינו במרחק של 600 ירד מן הביצורים הדרומיים והמערביים, שהורעשו בהצלחה על ידי הארטילריה שלנו. ב-2 אחה"צ נתלכד אגף-הימין של בריגדת הקלעים-הרוכבים הניוזילנדית עם אגף השמאל של בריגדת-הפרשים החמישית, והם הגבירו את התקפתם בערפו של אחד מביצורי האויב. עתה פקד הגנרל צ'טווד להתחיל ב-3 אחה"צ בהתקפה מאוחדת על ה-קְדוּט, או המצודה המרכזית, על ידי הבריגדה הניו-זילנדית וכל שאר הכוחות הפנויים של דיביזיית-הפרשים האוסטרלית והניוזילנדית. בריגדת-הפרשים החמישית נצטתה לסייע בפעולה נגד ערפו של הביצור. ב-31 נלכדו שנים מביצורי האויב ושוב נלקחו שבויים.

* ביטוי קדים לפרשים מתנדבים – המערכת.
** "Honourable Artillery Company"

בו בזמן שהתפתחה ההתקפה על ה"רדוט" המרכזי נתקבלו ידיעות הן על ידי משמרות הסיור והן על ידי חיל-האוויר המלכותי, כי כוח-עוזר של האויב, הנאמד באלף וחמש מאות איש, צועד משלל לרפה. כוח זה הותקף כמה פעמים בהצלחה על ידי אוירונים שלנו בפצצות ובאש מכונות-יריה. הגנרל צ'טווד לא נתן, שאיום זה, המסבך את מצבו, יזיק לביצוע תכניתו. מיד פקד להמריץ את ההתקפה בעוז, ועם זה נתן הוראות, שאם העמדה לא תכבש עד חמש שעות אחר-הצהרים יש להפסיק את הקרב, ועל הצבא לסגת בחסות החשכה. הגייסות שנתמכו להפליא על ידי הארטילריה, התקדמו באומץ-לב רב, וב-45⁴⁵ כבשה הבריגדה הניר-זילנדית את ה"רדוט מתוך השתערות מזהירה, בעשותה את 800 הירידים האחרונים בשתי זניקות בתמיכת אש מכונות-יריה. על ידי כיבוש זה מסוגלת היתה לתקוף את הביצורים הנמוכים-יותר מערפם, ועד מהרה נפלו אלה בידי הבריגדה של חיל הגמלים, הבריגדה של הפרשים-המתנדבים וזו של חיל-הפרשים הקל. ב-53⁵³ אה"צ פסקה כל התנגדות מאורגנת, ועמדת האויב על כל חיל-המצב שלו נכבשה, בעוד שהבריגדה השלישית של חיל-הפרשים הקל, שהתנגשה עם הפלוגה הצועדת משלל, הניסה את האויב בלי קושי. עתה שב הצבא חזרה, בלקחו עמו את השבויים, הבהמות והחמרים התפוסים. רגימנט אחד ומשמר-רכב קל, שנשארו במקום כדי לטהר את שדה הקרב, שבו חזרה למחרת, ללא כל תקלות.

בפעולה נאה זו, שארכה עשר שעות, סולק כל הגיס של האויב, עם מפקדו. נלקחו למעלה מ-1600 שבויים לא-פצועים, ובתוכם קצין גרמני אחד וחמשה סגני-קצינים גרמניים. נוסף לזה נתפסו שש מכונות-יריה, ארבעה תותחי-הרים ומספר גמלים ופרדים. אבודותינו אנו היו קלות, בערך, ועלו בסך הכל ל-487 איש, מהם 71 הרוגים, 415 פצועים ואחד נעדר.

תוצאת הפעולות המוצלחות האלו היתה, שחבל סיני, אשר במשך שנתיים היה תפוס בחלקו על ידי התורכים, שוחרר מכל הגופים המסודרים של הצבא התורכי. חורבן נקודת-העורף במדבה אילץ את האויב לסגת ממג'קה, חסנה ונבל. ב-31 בדצמבר נתפנו כל המקומות האלה. והנצחון במגרוקשין דחף את האויב אל מעבר לגבול רפה, והוא אף לא ניסה לכבשה שנית. על הישג זה אני חייב תודה במידה רבה ללוט-גנרל סיר צ'רלס דוֹבֶל ולחבר קציניו, בעד מאמציהם הבלתי-פוסקים בכל אותו הזמן לעשות את התקדמותנו מהירה ומכרעת, כאשר היתה. לזכותם, בעיקר, יש לזקוף את הארגון המצוין ואת קביעת העמדות שהבטיחו את ההצלחה הדחופה, ובראש וראשונה את הסידורים המתוקנים שבביל להחזיק את הצבא בחבל מחוסר-מים הרחק ממסילת הברזל. לולא הסידורים, לא היה ערך לזריות ולסבלנות של צבאותינו. הזהירות, ההחלטה המהירה והסידורים המצוינים של הגנרל צ'טווד וחבר הקצינים של קולונת-המדבר, הפיקוד הנכון של הגנרל צ'ונל, הסבלנות המבודחת של החיילים, שבה נשאו את העייפות ואת תלאות-הקרבות במדבה, ומסירות-נפשם ועירנותם במגרוקשין, כל אלה ראויים אף הם לשבח רב ביותר. פעולת חיל-האוויר המלכותי בשיתוף עם חיל-הפרשים, בשעת הקרבות היתה להפליא. לא רק שהפצצות ואש מכונות-היריה שלו עשו שמות באויב, אלא שסיורי חיל-האוויר אפשר היה לסמוך עליהם, באשר נעשו ללא הרף. הגנרל צ'ונל והגנרל צ'טווד קבלו ידיעות מתמידות ומדויקות הן על תנועת האויב והן על התקדמות צבאותיהם הם, שהיו מפורזים מאוד; ושיתוף הפעולה של חיל האוויר עם הארטילריה היה מצוין. מלבד ההתקפה על האויב המכונס בחפירותיו ועל

פלוגת-העזר שלו, עוד ערך חיל-האוויר המלכותי, בשעת הקרב במגרוזטין גם טיסת-הרעשה על באר-שבע.

עקב הפעולה ליד רפה התחיל האויב מיד לרכו את כוחותיו סמוך לשלל וממערב למקום הזה התחיל להכין במהירות עמדת-הגנה חזקה סמוך לנלי שיך נוכח, מתוך כונה לכסות על קו-התחבורה והאספקה שלו לאורך מסילת-הברזל ההולכת לבאר-שבע מצפון ולאורך הדרך ירושלים-חברון-באר-שבע. הכנת העמדה הזאת נמשכה עד ליום הזה. בראשית חודש ינואר הורגשה פעולה עירה של חיל-האוויר של האויב, הן בפעולות-סיוור והן בהשתערויות של הפצצה. מצד שני השפיע נצחוננו האחרון על רוחו של האויב. זה הוכח על ידי הריבוי הניכר של מספר אנשיו הנופלים אלינו.

הקרבות האחרונים במדבר סיני

מאת פרידריך קרם פון קרסנשטיין

במהצית דצמבר התקרב קצה מסילת-הברזל של האנגלים כדי עשרים קילומטר לאל-עריש; טייסינו גילו, שהוגברו מאד הצבאות האנגליים להבטחת המסילה הנבנית וכך נאלץ הייתי להחליט בלב כבד להוציא את גדודינו האחרונים מאל-עריש, ולהשיבם אחור למדהבה בהתאם לפקודת המצביא העליון. ב 22 בדצמבר נסעתי על פני חפיר אל עוג'ה למדהבה, כדי לסקור את הרגימנט ואת הביצורים שנבנו בשקידה להגנת המחנה. המחנה הוקף בצורה מוצלחת מאוד ביצורי-שדה קלים, כעין קדוטים, ובכמה טורי-חפירות קטנים יותר. אבל כמו בכל מקום, כן היה גם כאן, לדאבוני, מחסור בחומרי-הגידור ההכרחיים. חיל-המצב הכיל את המטה ושבע פלוגות של הרגימנט ה-80 מחיל הרגלים, אַקְּדְרוֹן של רוכבי-גמלים וסוללת תותחי הרים מטיפוס שנתשישן. בלתי מרוצה הייתי במצב-רוחו של הצבא ובמצב-בריאותו. כשחזרתי בערב לחפיר אל עוג'ה הגיעתני הידיעה, כי בחסותה של שייטת בת תשע אניות-מלחמה נכנס במשך היום חיל-פרשים של האויב, בשיעור של דיבויזה בערך, לאל-עריש, וכי רגעים מספר אחרי שעזבתי את מדהבה הטילו שם אחד-עשר מטוסים אנגלים כתשעים פצצות, מבלי לגרום כל נזק רציני. כשהגעתי שוב ב 23 בדצמבר לירושלים, נתקבלתי שם בידיעה, כי האנגלים תקפו את מדהבה ולקחו בשבי את כל חיל-המצב.

הדיבויזה האוסטרלית והניוזילנדית של חיל הפרשים (תשעה רגימנטים של פרשים וסוללת-תותחים אחת) וקורפוס הגמלים הקיסרותי (שמונה-עשרה פלוגות של קלעים-רוכבים, סוללת-תותחים אחת ופלוגה אחת של מכונות-יריה) יצאו ב 22 בדצמבר בערב מאל-עריש, בסיקודו של הגנרל צ'וֹל, ובבוקר למחרת, בין השע לעשר, התקופו מתחילה את העמדה התורכית מפנים. החורכים גילו התנגדות אמיצה, והתקפת האויב התקדמה אך לאט-לאט. אבל בהמשך הקרב הצליחו הרוכבים האוסטרלים להקיף את העמדה התורכית כליל ולהמטיר עליה אש מפנים, מן האגפים ומעורף. בפני המטרת-אש קונצנטרית כזו לא יוכל שום צבא לשלוט זמן רב על עצביו ולהחזיק מעמד. גורל הקרב הוכרע בשעות אחרי-הצהריים, כשהצליחו האנגלים להבקיע את הביצור בקצה הדרומי של הנדי, ששם קבע מפקד הרגימנט